idealkent ©
ISSN: 1307-9905 E-ISSN: 2602-2133
Kentleşme ve Ekonomi Özel Sayısı, Cilt *Volume* 11, Yıl *Year* 2020-3, 1313-1338,
DOI: 10.31198/idealkent.649992

Yapılı Çevre Üretiminde Kentsel Tasarımın Yasal Boyutunun İrdelenmesi

*

Çağla Aydemir[1] ORCID: 0000-0003-3575-8957
Atila Gül[2] ORCID: 0000-0001-9517-5388
Tuğba Akın[3] ORCID: 0000-0003-2483-3448

Öz

Kentsel tasarım (KT), yaşanabilir, sağlıklı, kaliteli, erişebilir ve kullanılabilir mekanlar (kent-semt-mahalle-sokak-yapı (bina) ve obje) ölçeğinde bütüncül, sürdürülebilir koruma ve geliştirmeye yönelik organize etme, düzenleme ve uygulamayı içeren eylemsel bir süreç olup interdisipliner bir yaklaşımdır. Bu çalışmada KT ve kentsel tasarım rehberinin (KTR) yasal boyutu incelenmiş ve bazı öneriler getirilmiştir. Sonuç olarak; Üst ölçekteki kent imar planı ve uygulama imar planı ile ilişkilendirilmemesi, Yerel Yönetimde yetkili birimin tanımlanmaması, Kente özgü KT politikalarının oluşturulmaması, Proje hazırlama usul ve esaslarının henüz tamamlanmaması, Mesleki disiplinlerin yetki ve sorumluluk çerçevesinin belirlenmemiş olması, KT projelerinin yönlendirme ve/veya yaptırım etkinliğinin tanımlanmamış olması, KT'da kullanılacak mekansal kapasitelere yönelik standartların yetersiz olması, Uygulama sürecinde ekonomik kaynakların tanımlanmaması, Tasarım alanlarını mülkiyet ilişkisinin ortaya konulmaması vb. eksikler ve yetersizlikler tespit edilmiştir. Bu bağlamda KTR kent planlaması ile entegre edilmek suretiyle bütüncül, sürdürülebilir, uygulanabilir, paydaş katılımını destekleyen, yetki ve sorumlukların tanımlandığı, daha esnek ve yaratıcı düşünceye kılavuzluk etmek durumundadır.

Anahtar Kelimeler: *Kentsel tasarım, Kentsel Tasarım Rehberi, Kentsel politika, Yasal düzenlemeler, Yasal irdelemeler.*

[1] Doktora Öğrencisi, Süleyman Demirel Üniversitesi, E-mail: caglabostan15@gmail.com
[2] Prof. Dr, Süleyman Demirel Üniversitesi, E-mail: atilagul@sdu.edu.tr
[3] Yüksek Lisans Öğrencisi, Süleyman Demirel Üniversitesi,
E-mail: tugbaakin21@gmail.com

Geliş Tarihi *Received Date:* 22.11.2019 Kabul Tarihi *Accepted Date*: 22.06.2020

idealkent©
ISSN: 1307-9905 E-ISSN: 2602-2133
Kentleşme ve Ekonomi Özel Sayısı, Cilt *Volume* 11, Yıl *Year* 2020-3, 1313-1338,
DOI: 10.31198/idealkent.649992

Examining The Legal Dimensions of Urban Design in Building Environmental Production

*

Çağla Aydemir [4] ORCID: 0000-0003-3575-8957
Atila Gül [5] ORCID: 0000-0001-9517-5388
Tuğba Akın [6] ORCID: 0000-0003-2483-3448

Abstract

Urban design (UD) is an operational process that involves organizing and implementing a holistic, sustainable conservation and development on the scale of livable, healthy, quality, accessible and usable spaces (city-neighborhood-neighborhood-street-building (building) and object) and an interdisciplinary approach. In this study, the legal dimension of UD and urban design guide (UDG) has been examined and some suggestions have been made. As a result; It was determined some deficiencies in this study includ, Upper-scale urban development plan and implementation not to be associated with the zoning plan, The authority unit in the local administration is not defined, The UD policies are not established yet, the project preparation procedures and principles are not completed yet, The authority and responsibility framework of the professional disciplines are not determined, The orientation and / or enforcement efficiency of the UD projects not defined, insufficient standards for spatial capacities to be used in urban design, Not defining economic resources during the implementation process, Not revealing the ownership relationship of design areas. In this context, by integrating urban planning with UDG are holistic, sustainable, feasible, stakeholder participation, support, authority, and responsibilities defined, more flexible, and creative thinking guide should help.

Keywords: *Urban design, Urban design guide, Urban policy, Legal regulations, Legal considerations.*

[4] PhD Student, Süleyman Demirel University, E-mail: caglabostan15@gmail.com
[5] Prof. Dr., Süleyman Demirel University, E-mail: atilagul@sdu.edu.tr
[6] Graduate Student, Süleyman Demirel University, E-mail: tugbaakin21@gmail.com

Geliş Tarihi *Received Date:* 22.11.2019 Kabul Tarihi *Accepted Date*: 22.06.2020

Giriş

Ülkemizde kentler, ekonomik rant uğruna planlı/plansız özellikle kent kimliğinden soyutlanmış günümüzde hızlı ve düzensiz bir gelişim göstermiştir. Bununla birlikte kentsel kamusal mekânların üretimi ve biçimlenmesi, günümüzde yaygın olarak kullanılan imar planları ile oluşturulmaktadır. Söz konusu kent planlaması çalışmaları kentsel tasarım ile bir bütünlük arz etmemesi, parçacıl yaklaşımlar vb. nedeniyle birbirine benzeyen sağlıksız, düzensiz ve kimliksiz kentlerin ortaya çıkmasına yol açmıştır. Ünlü (2006)'da ifade ettiği üzere, Türkiye'de kentsel yapılı çevre üretiminde planlamadaki imar anlayışının esneklikten uzak, katı ve sert çerçeve sunması kentsel mekanların dinamikliğine cevap veremediğine ve yapılı çevrenin üretiminde yetersiz kaldığına değinmiştir (s.64). Bu açıdan bakıldığında kamusal mekânların üretilmesi ve değişimin yönetilmesinde imar yönetmeliği yeterli görülmediği bu sürecinde yapılması gereken kent planlaması ve kentsel tasarımla birlikte çeşitli denetim araçlarının geliştirilmesidir. Gelişmiş ülkelerde kamusal mekanların üretimi ve biçimlenmesi planlama sürecinin bir parçası olan kentsel tasarım ve araçları ile yürütülmekte ve denetlenmektedir. Kentsel tasarım, 20. yüzyılın ikinci yarısında "kent estetiğini düzenleme aracı" olarak ele alınmış olsa da günümüzde stratejik planlamanın uygulama araçlarından birisi haline gelmiş olup, planlamanın mekansal bağlantısını kuran, sosyal ve mekansal hedefleri hayata geçiren projelendirme şekli olarak tanımlanmaya başlamıştır *(Kentsel Tasarım Rehberi*, 2016).

Kaplan vd. (2003, s.4) tarafından, Kentsel tasarım, *kentsel mekanda fiziksel, sosyo-kültürel ve sosyo-ekonomik bağlamlarda çok boyutlu, kentsel detay irdeleme ve çözümlemelerini içeren ayrıntılı bir düzenleme yöntemi olarak* tanımlanmıştır. Kentsel tasarım, kent ölçeğinde gerçekleştirilen ayrıntılı düzenleme ve uygulama biçimidir.

Kentsel tasarım rehberine göre kentsel tasarım da yapılı çevre yaratmadaki anahtar ögeleri; Canlı kentsel mekanlar, Karma kullanımlı alanlar, İnsan ölçeğinde bağlamsal tasarım, Zeminde kullanım, Güvenli çekici kamusal alanlar, İmgesel olarak tasarlanmış detaylar şeklinde ifade edilmiştir (*Kentsel Tasarım Rehberi*, 2016).

Kentsel tasarım kapsamında yer alan tüm mesleki grupların alt -üst ilişkisi olmadan asli görevi kentlinin sosyal ve kültürel gereksinimlerini karşılamak, sağlıklı ve güvenilir bir çevre yaratmak yaşam kalitesini arttırmak ve bu amaçla doğal, ekonomik, demografik, toplumsal, kültürel, tarihsel, fiziksel vb. özellikleri dikkate alarak kentsel alan sektörel ölçekte; kullanım, kısıtlama

kararları örgütleme, tasarım, uygulama ve yönetim ilkelerini bütüncül olarak ortaya koymak olmalıdır (Gül ve Polat, 2009).

Ülkemizde yaşanabilir, sürdürülebilir, sağlıklı ve kimlikli kamusal kent mekanları ancak ulusal ve kentsel ölçekte kentsel tasarım rehberlerinin hedefleri kapsamında gerçekleşebilir. Öncelikle ekolojik-çevresel değerlerin korunmasını sağlamak üzere sosyo-kültürel, ekonomik-politik, teknolojik etmenlerin bütüncül, dengeli ve uyumlu optimizasyonu sağlanarak söylem ve eylem boyutunda gerçekleşmesini gerektirmektedir (Gül ve Bostan, 2018).

Kentsel tasarım rehberleri, plan kararlarının uygulanmasında kullanılan kentsel tasarım politikaları ile kamusal mekânın biçimlendirilmesine yönelik yerin özgün niteliklerini ortaya çıkarmak ve karakterini geliştirmek için ayrıntılı biçimde yazılı ve görsel olarak ifade edilen bir belgedir (Özer, 2017, s.45).

Bu çalışmada, "Kentsel Tasarım" konusunun mevcut yasal boyutu ve yaşanan mevcut eksikler ve sorunlar irdelenmiş ve bu konulara yönelik öneriler getirilmiştir.

Kentsel tasarım kavramının tarihçesi

Kentsel tasarım ilk kez Amerika'da "Tekniko-Artistik bir disiplin" olarak yani teknik, işlevsel ve estetik açısından yapı-mekan birlikteliği olarak ortaya çıkmıştır. 1920'li yıllarda, Amerikan Mimarlar Birliği (A.İ.A) bünyesinde "Kentsel Tasarım Komitesi" kurulmuş ve ilk olarak Kentsel Tasarım (*Urban Design*) kavramı kullanılmıştır. 1923-1956 yılları arasında da bazı Amerikan üniversitelerinde Kentsel Tasarım seçmeli ders olarak okutulmuştur. Bu çerçevede kentsel tasarım tipik olarak, daha çok özelleşmiş koşullarda bir tasarlama olarak ortaya çıkmıştır. Bu yaklaşım, yararlılık ve doğru arasında bir hedef ilişkisi tasarımı olarak, ya da sanat gibi de ifade edilmiştir. Mekânın tanıtımında güzel resim/ imaj gibi de algılanmıştır. Zamanla gelişerek ve giderek, güvenilir esnek ve sürdürülebilir nitelikler kazanmıştır (Çubuk, 2016, s.3).

Kentsel Tasarım kavramsal gelişmesi 1956 yılında ABD´de, Harvard Üniversitesi'nde yapılan ve planlamanın fiziki boyutunun öne çıkartıldığı kentsel tasarım konferansında tartışılmasıyla ortaya çıkmıştır. Daha sonra bu kavram 1957 yılında Amerikan Mimarlık Enstitüsü (*American Institute of Architecture*) yayınlarıyla meslek kamuoyuna ulaştırılmış ve 1960-70'li yıllar arasında daha geniş çevrelere yayılmıştır (Çubuk, 2016, s.3).

ABD ve Avrupa'da 1960'lardan sonra modern kent planlama yaklaşımlarında duyarsız planlama anlayışına yönelik eleştiriler sonucu "kentsel tasarım" bir tepki olarak doğduğu öngörülmektedir. (Vardar, 2005, s.22). Özellik-

le Ortaçağ ve Rönesans mimarisinin örneklerini barındıran ve sanayi geleneğine sahip olan İtalya Bologna kentinde 1960'lı yıllarda "*Recupero Urbana*" (Kentsel Geri Kazanım=Kentsel Dönüşüm) gibi yeni bir vizyonla mevcut kent dokusu, ölçeği ve sosyal dokusu bir bütün içinde ele alınmış yapılan kentsel ölçekte uygulamalar Kentsel Tasarım kavramına büyük etki ve katkı yaptığı düşünülmektedir. İngiltere'de KT kavramı stratejik planlamaya uyarlama olarak ortaya çıkmıştır. Eylem alanı çok disiplinli ve üst düzeyde bir yaklaşım olarak kabul edilmiştir. Sadece kentsel mekânlarla değil, doğa ve çevre ile ilgilenilmiş ve gelişme projesi politikalarıyla bütünleşmiş ve çeşitli boyutları dikkate alınmıştır. Fransa'da ise, 1960 yıllarda Bologna uygulanan yeni vizyonla proje kültürü ve proje şehirciliği gibi yeni bir kavramların doğmasına neden olmuştur. Bu bağlamda kentsel tasarım nitelikli kentsel proje; çağdaş metropolü kültürel ve sosyal yeni oluşumlara götüren, gelecek ve geçmiş arasında yer alan, şehircilik ve mimarlık faaliyetlerine referanslı olarak mekânsal planlama çerçevesinde yenileme eylemi olarak da değerlendirilmiştir (Çubuk, 2016).

1980'li yıllarda Amerika'da, sürdürülebilir gelişme perspektifinde, Amerikan tarzı bu yeni şehircilik yaklaşımı aynı zamanda kentsel tasarım kavramının da yenilenmesini sonucunu ortaya çıkarmıştır. Yeni Şehircilik yaklaşımı kentlerin geleceği ve çağdaşlaştırma yaklaşımları sunan bir akım olmuştur. Tipik Amerikan banliyölerinin sorunlarına dönük bir çözüm olarak, yeni mahalleler ve kırsal kesimde yeni kentler kurulması ve kentsel sitlerin yeniden nitelik kazanmasını hedeflemiştir. Sonuç olarak "Yeni Şehircilik" akımı, kentsel mekânda kalitenin elde edilmesi ve bugünün kentini elde etme tarzı içinde yeni ilerlemelere yol açtığı söylenebilir. Bütün bu gelişmeler çerçevesinde kentsel tasarım yalnızca kent ölçeğinde değil, diğer ölçeklerde de uygulanabilen bir boyut kazanmıştır. Özellikle bu yaklaşımda ABD'nde Kentsel Tasarım, ülkesel ölçekten bölgesel ölçeğe, metropoliten ölçekten kent bütününe ve kentsel alt birimlere kadar inen ölçeklerde düzenlemelerde esas yönlendirici konuma ulaşarak Ulusal Ölçekte Kentsel Tasarımı öne çıkartılmıştır.

Ülkemizde ise KT kavramı 1970'li yıllardan itibaren kavramsal ve eylemsel olarak Türkiye'de akademik ortamlarda tartışılmaya başlanılmış ve bazı üniversitelerde Kentsel Tasarım uzmanlık eğitimi yapılmıştır. İzmir'de Ege Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi'nde (daha sonra Dokuz Eylül Üniversitesi) 1972-73 eğitim döneminde Kent Mimarlığı adı ile Y. Lisans düzeyinde bir program açılmıştır. Bununla birlikte farklı bir program olarak, 1979-80 öğretim yılında da DGSA'da, mimarlık alanında uzmanlaşma sağlayan "Kent Tasarımı Uzmanlık Eğitimi programı" hazırlanmıştır. Bu program 1983 yılın-

da Kentsel tasarım Y. Lisans Eğitim Programı olarak farklı disiplinlerin de katılabildiği program halini almıştır (Çubuk, 2016).

Ülkemizde kentsel dönüşüm kavramı 1980 yıllarında kent merkezleri ve gecekondu bölgelerinde gündeme gelmiştir. 1984 yılında, 2981 sayılı "İmar ve Gecekondu Mevzuatına Aykırı Yapılara Uygulanacak Bazı İşlemler ve 6785 Sayılı İmar Kanunu'nun Bir Maddesinin Değiştirilmesi Hakkındaki Kanun", gecekondu dönüşüm sürecinde önemli rol oynamıştır. 1980'li yılların sonunda, ıslah imar planlarının yanı sıra kentsel dönüşüm projeleri de belediyelerin gündeminde yer almaya başlamış ve ilk kentsel dönüşüm projesi olarak "Dikmen Vadisi Kentsel Dönüşüm Projesi" uygulamaya geçilmiştir (Şişman ve Kibaroğlu, 2009).

Kentsel dönüşüm, 2004 sonrası süreçte Toplu Konut İdaresi ile birlikte daha çok, orta ve alt sınıf konutlar üretmek amacıyla arsa üretme politikası biçiminde gelişmiştir. 6306 sayılı "Afet Riski Altındaki Alanların Dönüştürülmesi Hakkında Kanun'dan" sonra hızla konut üretme politikası günümüze kadar hakim olmuştur (Adilhan ve Ünverdi, 2018).

Kurumsal anlamda Bayındırlık ve İskân Bakanlığının 2007 yılında üniversiteler, meslek odaları, ilgili kurum ve kuruluşların katılımıyla başlattığı çalışmanın ürünü olarak ortaya çıkan KENTGES, kentleşme ve imar konularında merkezi ve yerel idareler için bir yol haritası olarak kabul edilmektedir. Yüksek Planlama Kurulu'nun 25.10.2010 tarih ve 2010/34 sayılı kararı ile Çevre ve Şehircilik Bakanlığı tarafından ve "KENTGES- Bütünleşik Kentsel Gelişme Stratejisi ve Eylem Planı (2010–2023)" uygulamaya konulmuştur (KENTGES, 2010). KENTGES, kentsel mekân kalitesi ve kentsel tasarım sorunlarına ilişkin saptamalar ve çözümlere yönelik stratejik eylem planı olan kentsel tasarımın meşrulaştırılması yani devlet gücü altına girmesinin bir belgesidir ve bu sürecin ilk adımı olarak değerlendirilmektedir (Çubuk, 2016).

Ayrıca Çevre ve Şehircilik Bakanlığı Mekansal Planlama Müdürlüğü'ne bağlı 2011 yılında Kentsel Tasarım Şube Müdürlüğü ve 2014 yılında "Kentsel Tasarım Dairesi Başkanlığının" kurulması önemli gelişmeler olarak sayılmaktadır.

Ülkemizde diğer önemli gelişme ise T.C. Çevre ve Şehircilik Bakanlığı, Mekânsal Planlama Genel Müdürlüğü, Kentsel Tasarım Daire Başkanlığı ile Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Kentsel Tasarım Uygulama ve Araştırma Merkezi arasında 12 Kasım 2015 tarihinde "Kentsel Tasarım Rehberlerinin Hazırlanması Projesi" kapsamında protokol yapılarak proje çalışmaları başlatılmış ve 2016 yılında tamamlanmıştır. Böylelikle kentsel tasarımın en önemli uygulama aracı olarak kentsel tasarım rehberi oluşturulmuştur.

Ülkemizde Kentsel tasarım ve kentsel tasarım projeleri kavramının kullanıldığı yasal düzenlemelerin tarihsel süreci;

- 22.01.2002-4734 sayılı Kamu İhale Kanunu (Md23),
- 24.12.2002-Mimarlık, Peyzaj Mimarlığı, Mühendislik, Kentsel Tasarım Projeleri, Şehir ve Bölge Planlama ve Güzel Sanat Eserleri Yarışmaları Yönetmelik (Md1-Md3/e,g-Md8),
- 23.07.2004-Büyükşehir Belediyesi Kanunu (Md7/g),
- 11.09.2004-Altyapılı Arsa Üretimi ve Bu Arsaların Tahsis Yoluyla Satışına İlişkin Yönetmelik (Md8/f- Md16 ve Md19),
- 26.07.2005-Koruma Amaçlı İmar Planları ve Çevre Düzenleme Projelerinin Hazırlanması, Gösterimi, Uygulaması, Denetimi ve Müelliflerine İlişkin Usul ve Esaslara Ait Yönetmelik. (Md10, Md24/d),
- 5.4.2006-Kuzey Ankara Girişi Kentsel Dönüşüm Projesi Kanunu (Md6),
- 14.04.2006-Kuzey Ankara Girişi Kentsel Dönüşüm Projesi Yönetmeliği (Md4/f), Md23/1 ve Md27/1),
- 04.07.2011-Çevre ve Şehircilik Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hk. Kanun Hükmünde Kararname (Md7/e),
- 8/8/2011-2863 sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu (Ek: 8/8/2011 KHK- 648/41 Md.) (Md13/15)
- 23.03.2012-Korunan Alanlarda Yapılacak Planlara Dair Yönetmelik (Md10/2),
- 31.05.2012-Afet Riski Altındaki Alanların Dönüştürülmesi Hakkında Kanun (Md6/5(6),
- 15.12.2012- 6306 Sayılı Kanunun Uygulama Yönetmeliği (Md18/4)
- 29.05.2013-Expo 2016 Antalya Ajansı Mal ve Hizmet Alım-Satım ve Yapım İşleri İhale Yönetmeliği (Md19/1),
- 25.07.2013-Kültür Varlıkları İhale Yönetmelik (Md4/s),
- 12.03.2014-Teknoloji Geliştirme Bölgeleri Uygulama Yönetmeliği (Md20/5),
- 14.06.2014-Mekansal Planlar Yapım Yönetmeliği (Md4-Md30),
- 22.08.2015-Taşınmaz Kültür Varlıklarının Korunmasına Ait Katkı Payına Dair Yönetmelik (Md9, Md10, Md11/a,b,c,ç,d,e,f,g,).

Ülkemizde "Kentsel Tasarımcı" kavramının kullanıldığı yasal düzenlemeler;

- 21.03.2006- TMMOB Peyzaj Mimarları Odası Serbest Peyzaj Mimarlık Müşavirlik Hizmetleri Uygulama, Meslekî Denetim, Büroların Tescili ve As-

garî Ücret Yönetmeliği (Md4/u), "Peyzaj Mimarı ve Kentsel Tasarımcı" unvanı ilk kez kullanılmıştır.

Kentsel tasarım kavramı

Pek çok araştırmacı kentsel tasarımın farklı birçok yönü ile ele alarak tanımlamıştır. Crow, (2005)'a göre kentsel tasarım; mekân yaratma sanatı, Mumford, (2009)'da kentsel çevrelerin üç boyutlu planlanmasında sanat ve bilimin birleşme çabası, Wall ve Waterman (2010), insanlarla çevre arasında daha iyi bir ilişki sağlamak, gibi pek çok tanımını görmekteyiz (Çalışkan, 2017, s.388-389).

Çubuk (2016), kentsel tasarımın; bir tür onarma şehirciliği, bir peyzaj şehirciliği olduğunu, mimari ve planlama arasında bağlayıcı bir köprü görevi üstlendiğini, kent ile bütünleşme ve kent üzerine düşüncelere şekil verme ve aynı zamanda bir yer oluşturma sanatı olduğunu ve en önemlisi de demokratik bir eylem alanı olarak kentin fiziki yapısıyla ilgili planlamanın bir parçası olarak bir ekip disiplini içinde ele alınması gereken bir eylem olduğunu belirtmektedir. Marshall ve Çalışkan (2011), kentsel tasarımı; kentsel yapıyı örgütleyen elemanlar arasındaki ilişkileri belirleyerek işlevsel ve estetik yapı-mekan birliktelikleri yaratmayı amaçlayan, bu yolla kentin fiziksel dokusunu biçimlendiren bir profesyonel eylem alanı olarak tanımlamıştır (s.414).

Kentsel tasarım, kent planlama sürecinin, kentsel gelişmenin ve mekânsal kalitenin önemli bir parçasıdır. Kentsel tasarım ürünle biten bir tasarım süreci olup aynı zamanda uygulama ve yönetim sürecini de yönlendirir. Kentsel tasarım bilimsel ve sanatsal bir yaklaşım içeriğine sahiptir ve her ikisinin ara kesitidir. Kentsel tasarım tekil mesleki çalışma konusundan ziyade disiplinler arası veya disiplinler üstü bir "ortak'' platform konusu olarak kabul edilmektedir. Bu aynı zamanda işbirliği içinde yaşanabilir ve herkes için uygun mekânların oluşturulması tüm aktörler ve katılımcı paydaşların işbirliği sonucunda ortak bir karar alınmasını gerektirmektedir. Bu nedenle her bir kent için Kentsel Tasarım Rehberlerinin oluşturulması ortaklık belgesi niteliğinde bir söz ve yenilikçi bir araç konumundadır (Gül ve Bostan, 2018, s.503).

Kentsel Tasarım, kentsel mekanı düzenlerken çevresel sorumlulukları, sosyal eşitliği, ekonomik canlılığı bir bütün olarak ele alan bir uzmanlık alanıdır. Aynı zamanda yaşadığımız kentlerdeki mekân kalitesi ve özgün kimlikle de yakından ilgilenmektedir. Yaşam kalitesini yükseltmek için kentin dinamik yapısı ile tasarımın yaratıcı özelliklerini kente birlikte sunan ve birlikte bütünleştiren bir alandır. Kentsel Tasarım, disiplinler arası işbirliği ile tüm paydaşlarla birlikte entegre yaklaşımı gerektirmektedir. Kentsel tasarım sade-

ce yapı düzenlemesi (bina) olmayıp, yapıların çevresi (peyzaj mekanı) ve ulaşım sistemleri ile birlikte bütüncül olarak organize edilmesini içermektedir. Kentsel tasarımın en önemli kısmını yapı dışındaki kamusal ve özel açık ve yeşil alanlar oluşturmaktadır. (Gül ve Bostan, 2018, s.503).

Kamu mekânı bir biçimdir özellikle biçimin mantığı ve içeriğinin insanın çeşitli istek ve ihtiyaçlarının bir sentezi niteliğini taşıması gerekmektedir. Bu biçimi oluşturan binalar, sokaklar, meydanlar, yeşil alanlar, yapılanmamış ve yapılanmış alanlar bütünü olarak tanımlanmaktadır (Çubuk, 1991).

Kamusal mekânlar, kentlinin günlük rutinleri veya dönemsel etkinliklerini gerçekleştirdikleri, çok amaçlı kullandığı veya deneyimlediği ortak kullanım mekanlarıdır (İnceoğlu ve Aytuğ, 2009).

Kamusal mekânlar açık ve yeşil alanlar olarak ifade edilen parklar, meydanlar, çocuk oyun alanları, spor oyun alanları, sokaklar, araç ve yaya yolları ile birlikte kentlerin yerel kimliğini ve özünü oluşturan çekim odakları ve bunları çevreleyen mimari yapılar vb. olarak ifade edilebilir. Kentin ortak kullanım alanları olan kamusal mekanların, kendine özel işlevleri ile birlikte kent peyzajının en önemli parçası olup mekan kalitesinin artırılmasında kentsel tasarım için önemli ve öncelikli alanlardır.

29030 sayılı Mekansal Planlar Yapım Yönetmeliği ve 02.04.2018 tarihinde Çevre ve Şehircilik Bakanlığınca Kentsel Tasarım Projelerinin Hazırlanmasına ve Değerlendirilmesine İlişkin Yönergede **Kentsel Tasarım** kavramı; **''Doğal, tarihi, kültürel, sosyal ve ekonomik özellikler ile arazi yapısı dikkate alınarak, tasarım amacına göre kütle ve yapılanma düzeni veya açık alan düzenlemelerini içeren; taşıt ulaşımı, otopark ve servis ilişkileri ve yaya dolaşım ilişkilerini kuran; yapı, sokak, doku, açık ve yeşil alanların ilişkisini ve kentsel mobilya detaylarını gösteren; altyapı unsurlarını bütüncül bir yaklaşımla disiplinler arası olarak ele alan; imge, anlam ve kimlik özelliklerini ifade eden; tasarım ilke ve araçlarını içeren uygun ölçekteki projedir''** şeklinde ifade edilmiştir (*Çevre Ve Şehircilik Bakanlığınca Onaylanacak Kentsel Tasarım Projelerinin Hazırlanmasına Ve Değerlendirilmesine İlişkin Yönergesi,* 2018).

Kentsel tasarım süreci içinde dikkate alınabilecek konu başlıkları; (Gül ve Bostan, 2018, s.505).

- Kent Kimliği ve İmaj,
- Yapı Mimarisi,
- Yapı Adası ve Yoğunlukları,
- Kentsel Açık ve Yeşil Alan Sistemleri,
- Alt ve Üst Yapı Sistemleri,
- Yapı Malzemeleri,

- Sert Peyzaj ve Malzemeleri,
- Kentsel Mobilya ve Donatılar,
- Uygulama İmar Planları,
- Ulaşım ve Erişebilirlik,
- Kentsel Koruma Yapı ve Peyzaj Alanları,
- Kentsel Dönüşüm (Yineleme),
- Sokak Sağlıklaştırma (iyileştirme),
- Çevresel Sistemler,
- Kentsel Mekan Güvenliği,
- Kent Yönetişimi ve Politikaları,
- Kentsel Gıda Sistemi ve Kentsel Tarım,
- Kent Bilgi Sistemi,
- Kent Ekonomisi,
- Kentsel Enerji Sistemi,
- Kamusal, Özel ve Tüzel Mekanlar,
- Kent İnsanlarının Mekansal Talep ve Eğilimleri,
- Kentsel Tasarım Stratejileri vb." olarak özetlenebilir.

Kentsel Tasarım Rehberi

1970'li yıllarda tasarım rehberleri İngiltere ve Amerika'dan yaygınlaşmaya başlamıştır. 1973 yılında İngiltere de hazırlanan "Essex Konut Alanları Tasarım Rehberi", mesleki ortamda tasarım ile ilgili ilk belge olarak değerlendirilmektedir. Bu tasarım rehberi, yerleşim karakterinin oluşturulması ve kentsel mekânın kalitesinin artırılma hedefi ile hazırlanmış bir belgedir (Ünlü, 2006).

Dünyada kentsel tasarım rehberleri örneklerine bakıldığında; mekâna ilişkili malzemeler, ulaşım sistemlerinin ilişkisini kuran, yapı oran ve cephe özellikleri dikkate alan ve kentsel açık yeşil alanlar ile ilişkisini kuran, kent mobilyaları ve detaylarını içeren gibi konuları ele alıp belirleyerek bütünü oluşturmada temel teşkil eden, yönlendirici, mimari ve peyzaj projeleri için de yaratıcılığı özendiren bir kılavuz oldukları görülmektedir (Özer, 2017, s.45). Örneğin Almanya'da kentsel planlama süreci içinde plan kararlar ve ilgili mevzuatlar çerçevesinde "Kentsel Tasarım Rehberi" hazırlanmaktadır. Kentsel tasarıma konu olan mekânsal yapının ihtiyaçları ve işlevsel açıdan projeksiyonuna bağlı olarak sosyal ve ekonomik kalkınmayı sağlayacak kararlar oluşturulmakta ve yerel yönetim tarafından mevzuat çerçevesinde esneklikler sağlanabilmektedir (*Kentsel Tasarım Rehberi*, 2016).

Dünya genelinde ekolojik-sürdürülebilir performanslı yerleşim kavramları günümüzde birçok ülke tarafından akıllı kent, yeşil kent, sürdürülebilir kent gibi farklı isimler ile uygulanmaya başlanmıştır. Uygulama örnekleri hızla artan sürdürülebilir yerleşimler yeni sayılabilecek bir kavram olduğu ve sonuçlarının uzun vadede alınabilecek olması sebebiyle üzerinde herkesin uzlaşmış olduğu kentsel tasarım ilke ve kriterleri bulunmamaktadır.

Bu bağlamda KTR, kentsel plan kararlarının uygulanması ve denetimini sağlayan bir araç olup yaşam kalitesinin geliştirilmesi ve kentsel mekânların işlevsel ve estetik amaçların karşılanması için bütüncül ve eylemsel tasarım süreçlerini içeren bir kılavuzdur.

29030 sayılı Mekansal Planlar Yapım Yönetmeliği'nden Madde 30 da KT. projeleri ile ilgili bazı tanımlamalar yapılmıştır. Aynı zamanda KTR ile ilgili olarak;

- Madde 30/7 şu şekilde tanımlanmıştır; **"Kentsel tasarım projesi doğrultusunda mekânın imge, anlam ve kimlik kazanmasını, estetik ve sanat değerinin yükseltilmesini, yapıların bir uyum içerisinde ve bütünlük oluşturacak şekilde düzenlenmesini amaçlayan ve mekânsal planlama sistematiği içerisinde uygulamaya yönelik kılavuz ve tavsiye niteliğinde kararları içerecek şekilde kentsel tasarım rehberi hazırlanır."** İlgili maddede kentsel tasarım rehberi kentsel tasarım projesine referansla tanımlanmakta, planlama sistematiği içinde ele alınmakta ve kılavuz niteliği vurgulanmaktadır (*Mekânsal Planlar Yapım Yönetmeliği*, 2014).

ÇŞB onaylanacak Çevre ve Şehircilik Bakanlığınca Onaylanacak Kentsel Tasarım Projelerinin Hazırlanmasına Ve Değerlendirilmesine İlişkin Yönergesinde ise kentsel tasarım rehberinin tanımı şu şekildedir;

- "Md. 3/f. KTR: **Tasarım mekânının imge, anlam ve kimlik kazanmasını, var olan kimliğin korunması ve kimliğe değer kazandırılmasını, estetik ve sanat değerinin yükseltilmesini, yapıların bir uyum içerisinde ve bütünlük oluşturacak şekilde düzenlenmesini ve bütünde kentsel mekânın kalitesini artırmayı amaçlayan, tasarım ilkeleri ve uygulamaya yönelik alternatifleri ve yazılı-görsel detayları barındıran, uygulamayı yönlendiren belgedir**" şeklinde ifade etmiştir (*Çevre Ve Şehircilik Bakanlığınca Onaylanacak Kentsel Tasarım Projelerinin Hazırlanmasına ve Değerlendirilmesine İlişkin Yönergesi*, 2018)

Kentsel tasarımın, planlama ve uygulama çalışmaları ÇŞB tarafından yürütülmektedir. ÇŞB ve Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesinin ortak

girişimleri sonucunda yerel yönetimler, kamu kurumları, sivil toplum kuruluşları, meslek odalarından oluşan katılımcılarla birlikte kentsel tasarım rehberi oluşturulmuştur. Bakanlıkça yapılan bu çalışma; dünya örnekleri (Almanya, Fransa, İngiltere, Yeni Zellanda, Japonya, Barselona, Miami) de gözetilerek ülkemizde kentsel tasarım rehberlerinin hazırlanması ve uygulanmasına dair önerilerin geliştirilmesi, rehberlere ilişkin içerik, konu ve kapsamın belirlenerek eğitim, tanıtım ve bilgilendirme çerçevesinin oluşturulması ile kentsel tasarım rehberlerinin uygulanmasının yaygınlaştırılması ve verimliliğinin artırılması için gerekli altyapının sağlanarak, ilgili idarelere "tasarım rehberi hazırlama yöntemi" konusunda destek sağlanması amacıyla hazırlanmıştır (Özer, 2016).

Etkin bir kentsel tasarım için tasarımın hedef ve ilkeleri ile ilgili ÇŞB'nca Onaylanacak KT Projelerinin Hazırlanmasına ve Değerlendirilmesine İlişkin Yönergede ;

- M4/2'de Kentsel Tasarım Projesinin temel ilkeleri: "Yerel karakter ve kimlik vurgulanmalı, Tarihi ve kültürel süreklilik korunmalı, Mekân kalitesi arttırılmalı, İnsan odaklı ulaşım yaklaşımı benimsenmeli ve erişebilirlik sağlanmalı, Mekânın okunması ve kolay algılanması sağlanmalı, Karma kullanımlar dikkate alınmalı, sürdürülebilir ve ekolojik yaklaşımlar içermelidir" şeklinde belirtmiştir.

KTR aynı zamanda, kent planlama sürecinin bir parçasıdır ve genel özellikleri şu şekilde özetlenebilir:

- Gelecek için vizyon ve stratejileri mekânla buluşturan,
- Tasarlanmak/düzenlenmek istenen kentin veya bir mekânının; imge, anlam ve kimlik kazandıran,
- Var olan kimliğin koruyan ve kimliğe değer kazandıran,
- Yere özgü mekânsal ve sosyal dili sürdüren,
- Sosyo-kültürel boyutları öne çıkaran,
- Tarihi, kültürel ve doğal özellikleri koruyan,
- Mekânsal ve işlevsel kullanım çeşitliliğini belirleyen,
- Tasarım detaylarını açıklayan,
- Kamusal kullanımı öne çıkaran,
- Alandaki çözümleri insan/yaya öncelikli ve etkin kılan,
- Kentsel mekânın kalitesini artıran,
- Estetik ve sanat değerini yükselten,
- Yapıların bir uyum içerisinde ve bütünlük oluşturacak şekilde düzenleyen,

- Kent bütününde ele alınan kentsel mekânın yaşam kalitesini artırmayı amaçlayan,
- Kılavuzluk eden, esnek ve müzakereye açık bir süreçtir, olarak özetlenebilir.

KTR, bir kentte yaşayan, üreten, deneyimleyen ve yapılanma sürecine karar veren tüm kesimler ve bireyler içindir. Yapılı çevre tüm kesimlere eşdeğer uzaklıkta olmayı ve kolay ulaşmayı hedefler. KTR için temelde üç hedef kitleden söz etmek mümkündür (*Kentsel Tasarım Rehberi*, 2016).

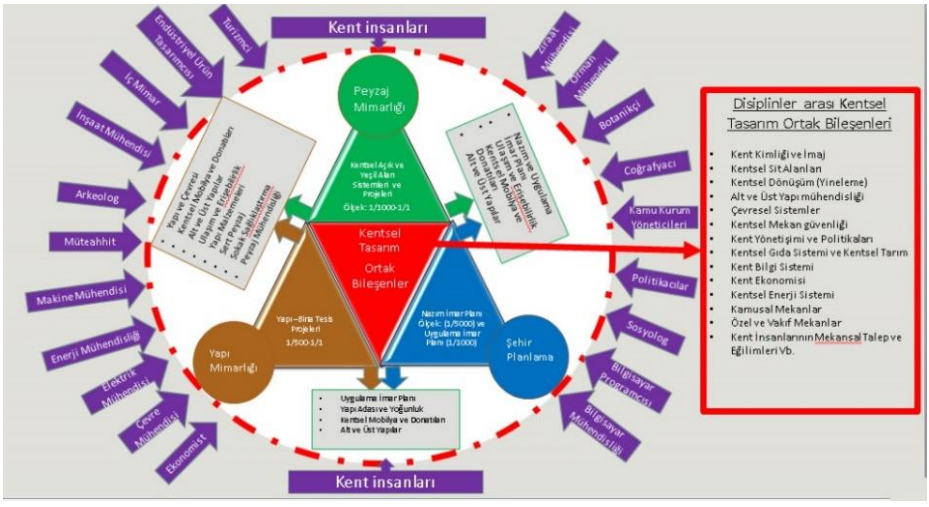
- İlk grup; Karar vericiler: İlgili bakanlıklardan yerel yönetime kadar uzanan bürokrat grubu ayrıca yerel yönetimlerde çalışanlar da bu grubu temsil etmekte ve karar ortamında yer almaktadırlar. Grup, kentsel çevreyi oluşturmada ile ilgili konularda karar üretme eylemleriyle doğrudan etkiler.
- İkinci grup; Uygulayıcılar: Kentsel tasarım aktif olarak görev alan danışmanlar, plancılar/tasarımcılar, uzmanlar ve diğer uygulayıcılardan oluşmaktadır. Kaliteli çevre yaratmak için çalışan şehir plancısı, mimar, peyzaj mimarı, girişimci, hukukçu ve finansal kesim söz konusu grubun en önemli temsilcileridir.
- Üçüncü grup; Kullanıcılar: Kentsel çevre oluşturma eyleminde karar vericilere referans oluşturan tüm kentlilerdir. Etkin bir karar ortamı oluşturmak, süreçleri izlemek ve süreç yaratmak için kent ortamında yaşayan insanların etkin katılımının sağlanması en önemli adımlardan biridir.

KTR hazırlanmasında 3 temel hedef kitlenin (karar vericiler, uygulayıcılar ve kullanıcıların) eş zamanlı ve eşgüdümlü olacak şekilde bu sürecin içinde yer alması, sürecin daha iyi analiz edilmesini ve tüm paydaşlar tarafından kabul edilebilir seçenek ve kararların alınmasını, kolaylıkla eyleme dönüştürülmesini ve sürdürülebilirliğin sağlanmasını önemli ölçüde katkı sağlayacaktır.

KTR., kent planlama sürecinin bir parçası olup, kentsel gelişmenin ve mekânsal kalitenin önemli bir parçasıdır. Kentsel tasarım ürünle biten bir tasarım süreci olup aynı zamanda uygulama ve yönetim sürecini de yönlendirebilmektedir. Kent ortamında yapılı çevrenin üretimi, geliştirilmesi ve tasarım sürecinde alınacak tüm kararların ve eylemlerin disiplinler arası veya disiplinler üstü "ortak'' bir platform konusu olarak kabul edilmelidir. Arısu (2018)'da kentsel tasarım disiplinler arası tüm mesleklerin çeşitlilik gösteren bakış açılarının ortaklaşa yapacağı çalışmalarla birlikte harmanlanmış olan

bilgilerin kentsel tasarıma yansıtılması gerektiğini ve kentsel tasarımın interdisipliner bir çalışma alanı olduğunu vurgulamıştır.

Gül ve Bostan (2018)' a göre kentsel tasarım yapılı çevrenin üretimini ve mekânsal organizasyonunu yaparken çevresel, sosyal, kültürel, ekonomik ve teknolojik boyutta mekân kalitesi, estetik ve özgün kimlikle ilişkilendirilmek suretiyle sürdürülebilir, eşitlik, katılımcılık ve sorumluluk ilkeleri kapsamında bütün olarak ele alan bir uzmanlık alanı olduğunu ifade etmektedir. Yaşam kalitesini yükseltmek için kentin dinamik yapısı ile tasarımın yaratıcı özelliklerini birlikte sunan ve bütünleştiren bir alandır. Bu yüzden kentsel tasarımın, disiplinlerarası (interdisipliner ve multidisipliner) işbirliğini ve ilgili tüm paydaşlarla birlikte entegre edilmesini gerektirmektedir. Bu bağlamda KT sürecinde mekânsal planlama ve tasarım temel disiplinlerin (Peyzaj mimarı, yapı mimarı ve şehir plancısı) ve diğer yardımcı disiplinlerin (İç mimar, İnşaat mühendisi vb.) birbirleriyle işbirliği ve koordinasyonunu sağlanması öngörülmelidir (Şekil 1). Özellikle kentin içerisinde yaşayan ve yapılı çevre ile sürekli ilişki halinde olan kentlinin de bu tasarım sürecine katılımının sağlanması çok önemli olup kentlinin bilgi, deneyim ve önerileri doğrultusunda ürünle biten kentsel tasarım yaklaşımını en ideal noktaya getirebilecektir (Gül ve Bostan, 2018, s.503).

Şekil 1. Kentsel tasarım disiplinler arası çalışma alanlarına bir bakış (Gül ve Bostan, 2018, s.504).

Kentsel Tasarım Rehberi ile ilgili Mevcut Yasal Boyut

Ülkemizde kentsel tasarımın konusunda yetkili ve sorumlu kurum, Resmi Gazetede 27984 sayı ile yürürlüğe giren 644 sayılı Çevre ve Şehircilik Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname ile kurulan ÇŞB görevlendirilmiştir. Bu kapsamda ÇŞB bünyesinde 2012 tarihinde Mekânsal Planlama Genel Müdürlüğü altında Kentsel Tasarım Dairesi kurulmuştur. Ayrıca Bakanlık, bu kapsamda kentsel tasarım tanımını ve içeriğine ilişkin usul ve esasları belirlemeye yönelik mevzuat altlığını oluşturmak için 2014 yılında Mekânsal Planlar Yapım Yönetmeliği çıkarılmıştır.

- 29030 sayılı Mekânsal Planlar Yapım Yönetmeliği Md.30'da kentsel tasarım projelerinin hazırlanmasına dair esaslar verilmiştir. Ayrıca bu yönetmelikte, Mekânsal planlar kapsadıkları alan ve amaçları açısından üst kademeden alt kademeye doğru planlama kademeleri, sırasıyla; Mekânsal Strateji Planı, Çevre Düzeni Planı, Nazım İmar Planı ve Uygulama İmar Planından oluştuğu ifade edilmiştir. Ancak kentsel tasarım çalışmalarının planlama kademesinde gösterilmemiş ve ilişkilendirilmemiştir. Ayrıca İmar planlarına dair esaslarda (Md.21), Nazım imar planı (Md. 23) ve Uygulama İmar planında (Md. 24) kentsel tasarım projelerine yönelik herhangi bir atıf yapılmamış olup ölçek, etkinlik ve işlevsellik bağlamında herhangi bir karar verilmesi öngörülmemiştir. 3194 sayılı İmar mevzuatı tasarım ve kaliteyi hedef almamaktadır.
- Kent nazım ve uygulama imar planları yapan ve onaylayan Belediye ve mücavir alan sınırları içinde Belediyeler, dışında ise İl Özel İdareler sorumlu olurken Kentsel tasarım rehberi ve projelerin hazırlanması ve değerlendirilmesinden ÇŞB'na bağlı Mekânsal Planlama Genel Müdürlüğü görevlendirilmiştir. Ancak bu durum kamusal kentsel alanlardan sorumlu ve yöneten Belediyeler ve İl Özel İdarelerin kentsel tasarım sürecinde yer almaması önemli bir eksikliktir. Ayrıca kentsel tasarım ile ilgili Bakanlığın ilgili kurumlar arası iletişim ve koordinasyonun nasıl olacağı tanımlanmamıştır. Sadece Yönetmeliğin 11. Maddesinde; *Mekânsal Planlama Genel Müdürlüğü tarafından belirlenen Kentsel Tasarım Değerlendirme Komisyon kararları ilgili idaresine, ilgili Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğüne ve ilgili diğer kamu kurum ve kuruluşlarına gönderilir"* denilmektedir.
- ÇŞB'nca onaylanacak KT Projelerinin Hazırlanmasına ve değerlendirilmesine ilişkin Yönerge (31.07.2018) de ise:

➢ **Madde 1-** :Bu Yönergenin amacı; "Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi (Kararname Numarası:1)'nin 97 nci maddesinin birinci fıkrasının (ı) bendinde belirtilen alanlar(ı) Depreme karşı dayanıksız yapılar ile imar mevzuatına,

plan, proje ve eklerine aykırı yapıların ve bunların bulunduğu alanların dönüşüm projelerini ve uygulamalarını yapmak veya yaptırmak), 6306 Sayılı Afet Riski Altındaki Alanların Dönüştürülmesi Hakkındaki Kanun ve bu Kanunun Uygulama Yönetmeliğinde tanımlanan uygulama alanları ile Çevre ve Şehircilik Bakanlığınca onaylanan imar planlarında kentsel tasarım projesi onay yetkisinin Bakanlık uhdesine alındığı alanlarda, ilgililerince mevzuat hükümleri doğrultusunda hazırlanarak Bakanlığa sunulacak Kentsel Tasarım Projelerinin incelenmesi, değerlendirilmesi ve onaylanmasına ilişkin usul ve esasları belirlemektir "denilmektedir.

- 29030 sayılı Mekânsal Planlar Yapım Yönetmeliği (14.06.2014), Madde 35'te: (1) Planların, üst kademe planlara, bu Yönetmeliğe ve imar mevzuatına uygunluğunun sağlanması planı yapan ve onaylayan idarelerin sorumluluğundadır. Belediye ve mücavir alan sınırları içinde belediyelerce, dışında il özel idarelerince onaylanan her tür ve ölçekteki mekânsal planların; üst kademe planlara, 3194 sayılı İmar Kanunu ve bu Yönetmeliğe uygunluğunu izleme ve inceleme işlerini Bakanlık yürütür. (2) Belediye ve mücavir alan sınırları içinde belediyelerce, dışında il özel idarelerince onaylanan mekânsal planlar kesinleştikten sonra incelenmek üzere en geç on beş gün içinde İl Müdürlüğüne iletilir (*Mekânsal Planlar Yapım Yönetmeliği*, 2014).
- ÇŞB'ınca onaylanacak Kentsel Tasarım Projelerinin Hazırlanmasına ve Değerlendirilmesine İlişkin Yönerge (31.07.2018)'de: Kentsel Tasarım Projesi; Kentsel tasarım projesi, idarece başka bir ölçekte istenmediği takdirde, 1/1000 veya 1/500 ölçekte, imar planı üzerinde ve renklendirilmiş olarak hazırlanacaktır. Çevre ile bütünleşmenin incelenebilmesi amacıyla, proje üzerinde yakın çevrenin imar planı kararlarına da yer verilecektir denilmiştir. Ancak kentsel tasarım projeleri mimari (Yapı) ve peyzaj tasarım projeleri (Yapısal ve bitkisel uygulama projeleri) 1/200 ve/veya 1/100 ölçekte, detay projeleri ise 1/50- 1/1 ölçek arasında yapılması ve tanımlanması gerekmektedir.
- Mevcut yönetmeliklerde kentsel tasarım projelerinin hazırlama ve uygulama boyutunda finans kaynağının nereden elde edileceği, kim tarafından ve nasıl kullanılacağı tanımlanmamıştır. Kamusal alan tanımı detaylandırılmalıdır. Kamusal alan ve özel mülklü alanlarda kentsel tasarım projelendirme, uygulama, denetleme ve finans kaynağına yönelik herhangi bir öngörü geliştirilmemiştir.
- Yasal düzenlemede kentsel tasarım çalışmalarında kurumsal eşgüdüm ve koordinasyonu sağlayacak bir öngörü bulunmamaktadır. Ayrıca Rehberin uygulaması ve denetim süreçleri de tanımlanmalıdır.

- Kentsel tasarımda disiplinlerin mesleki görev ve sorumluklar, kapsam, nitelik, yasal ve yönetsel açısından henüz bir netlik oluşturulmamıştır. Özellikle mesleklerin çalışma alanları ve sınırları tanımlanmamıştır. Bu tanımsızlık meslek gruplarının çalışmasında yanlış algılara ve çatışmalara da sebebiyet vermektedir. Ayrıca kentsel yapılı çevrenin oluşturulmasında söz sahibi olan mimarlar, şehir plancılar ve peyzaj mimarlarının dışında diğer uzaman alanlarının (inşaat mühendisleri, ekonomistler, arkeologlar, çevre mühendisleri, coğrafyacılar vb.) tanımlanması ve ortak bir disiplin altında çalışılması içinde gerekli yasal ve yönetsel düzenlemelerinin yapılması da gerekmektedir.

Sonuç ve Öneriler

Uygarlığın beşiği olarak tasvir edilen kentler, şimdilerde sermayenin gücüyle desteklendiği, sermayenin yoğunlaştığı ve kontrol edildiği mekanlar halini almıştır. Özellikle 1980 sonrası dönemde kentler, küreselleşmeye, neo-liberal ekonomik ve politika uygulamalara, üretim ve emek örgütlenmelerine ve düzenlemelerine damgasını vurduğu dönemde iş bölümü ve ölçütler çerçevesinde şekillendiği görülmüştür (Yaylı, 2012, s.337). Bu durum kentlerin değişim ve dönüşüm sürecini hızlandırmış bir ülkenin parçası yapmaktan ziyade rekabet noktaları haline getirerek özellikle ülkelerin ekonomik kalkınma motoru olarak görülmesine neden olduğu öngörülmektedir (Yaylı, 2012, s.337).

Günümüzde çok yönlü yaşanan değişimler sonucu bugünkü kentlerin geleceğine yönelik yeni bir vizyonla yaklaşılması gerektiği yaşanan mevcut sorunların ve olumsuzlukların giderilmesi veya azaltılması bağlamında çözümler aranmaktadır. Bugün "Bilgi Toplumundan", "Süper Akıllı Topluma" evrildiği bir sürece girilmiş olup yaşayan ve kendini yenileyebilen akıllı kentler ve mekanların üretimine hızlı geçiş yaşanmaktadır. Bu bağlamda yeni yaşam biçimlerine uygun, yaşamı kolaylaştıran, mekânsal kaliteyi ve kent kimliğini hedefleyen, mekânsal değerlerinin korunduğu, ekolojik ve akıllı teknolojilerle donatılmış kentsel tasarım sürecinin önemini daha da artırmaktadır.

Kentsel tasarım çevreye müdahalede, daha sorumlu, daha esnek ve daha çok yaratıcı düşünceye kılavuzluk etmek durumundadır (Gül ve Bostan 2018). Bu nedenle günümüzde kentsel planlama ve tasarım süreçlerinin bir bütünlük içinde ilişkilendirilmesi zorunlu hale gelmiştir. Ayrıca uygulama ve yönetim süreçlerinin de dahil edilerek birbirleri ile ilişkilendirilmesi gerekmektedir. Bu nedenle kentsel planlama, tasarım, uygulama ve yönetim süreç-

lerini içinde alan tüm boyutlarını içeren yasal düzenlemeye ihtiyaç bulunmaktadır.

Kent planı olarak günümüzde yapılan kent Nazım İmar Planları ve Uygulama Planları tamamen yapılaşma (imar) mantığından uzaklaşılmalı, kentin tüm bileşenlerini ve sektörlerini dikkate alan çok yönlü ve bütüncül bir yaklaşımı ortaya koymalıdır.

Günümüzde yeni gelişim ve değişimler karşısında koruma-kullanma dengesi gözetilerek planlama ve tasarım ölçeklerinin birbirleriyle entegre edilmesi ve kent-semt-mahalle-sokak-yapı ve obje ölçekleri kapsamında yaşam kalitesini arttırılmasına yönelik içerik, etkinlik ürün ve süreçlerin tanımlandığı yeni bir anlayışa ihtiyaç duyulmaktadır. Bu bağlamda; sürdürülebilir ve ekolojik kavram ve ilkelerinin kentin tüm birleşenlerine ilişkilendirilmesi ile mümkün hale gelebilecektir.

Ülkemizde kentsel tasarım sürecinde yaşanan belirsizlik ve uygulamaya yönelik sorunlar ancak kentsel tasarımdaki yasal, çevresel, politik, ekonomik ve teknolojik konuların analitik ve bütüncül bir yaklaşım ile çözülmesi mümkün olabilecektir. Özellikle kurumsal yapılanmaların ve mevzuat düzenlemelerinin daha verimli olabilmesi için kentsel tasarım politikalarının özgün formatlarda hazırlanması ayrıca izleme ve denetim hususlarını da içerecek şekilde yeniden ele alınmasını ve düzenlenmesini gerektirmektedir.

Günümüzde kentsel tasarıma yönelik yasal düzenlemeler incelendiğinde bazı eksiklikler şu şekilde özetlenebilir;

- Üst ölçekteki kent imar planı ve uygulama imar planı ile ilişkilendirilmemesi,
- Yerel Yönetimde yetkili birimin tanımlanmaması,
- Kente özgü kentsel tasarım politikalarının oluşturulmaması,
- Proje hazırlama usul ve esaslarının henüz tamamlanmaması,
- Mesleki disiplinlerin yetki ve sorumluluk çerçevesinin belirlenmemiş olması,
- Kentsel tasarım projelerinin yönlendirme ve/veya yaptırım etkinliğinin tanımlanmamış olması,
- Kentsel tasarımda kullanılacak mekânsal kapasitelere yönelik standartların yetersiz olması,
- Uygulanması sürecinde ekonomik kaynakların tanımlanmaması,
- Tasarım alanlarını tanımlarken mülkiyet ilişkisinin ortaya konulmaması vb. eksikler ve yetersizlikler tespit edilmiştir.

Kentsel tasarıma yönelik genel öneriler şu şekilde özetlenebilir;

- Kentsel Tasarımın projelendirme, uygulama ve yönetim süreçlerine yönelik baş aktör "Yerel Yönetimler" olarak görülmektedir. Ancak Yerel Yönetim içinde ilgili birimlerin hem de diğer aktörlerin ve paydaşların yetki ve sorumlulukları tanımlanmalıdır. Bu bağlamda ilgili tüm paydaşların sürece katılımı ile birlikte kentsel politikalar, projelendirme, uygulama kontrol ve denetleme vb. mekanizmalar oluşturulmalıdır. Özellikle Büyükşehir ve İlçe Belediyeleri arasındaki yetki çatışmaları ve görüş ayrılıklarını da önleyici yasal düzenlemelere gereksinim vardır.
- Kamusal mekanlar, kentlinin ortak kullanım mekanları olup kent peyzajının en önemli bileşenidir. Mekan kalitesinin artırılması ve yaşanabilir hale getirilmesi açısından kamusal mekanlar öncelikli alanlardır. Ayrıca Kentsel tasarım süreçleri kapsamında özellikle yasal, mülkiyet, finans, projelendirme, kontrol, denetleme ve yönetim süreçleri vb. açısından kolaylıkla hayata geçirilebileceği kentsel tasarım rehberleri için öncelikli alanlardır. Çünkü kamusal mekan olarak tanımlanan yerlerin özellikle açık ve yeşil alanlarda mekan kalitesinin istenilen düzeyde olmaması nedeni nazım ve uygulama imar plan ölçeğinde açık ve yeşil alan tipolojilerin tanımlanmaması, nicelik ve niteliklerine göre ilişkilendirilmemesi ve planlanmaması, kentsel tasarım ölçeği ayrıntısında uygulama projeleri ile eyleme dönüştürülmemesi, peyzaj mimarlarının İmar planlarına dahil edilmemesi ve işlendirilmemesi gibi nedenler sayılabilir. Bu nedenle kamusal alanlarda yapılacak kentsel tasarım rehberleri, kamusal mekânda kentliyi bir arada buluşturacak, ortak bir deneyim ve yerel kimlik kazandıracak, yaşam koşullarını kolaylaştıracak, estetik ve işlevsel değer katma bağlamında mekânsal tasarım girdi, ürün ve süreçleri biçimlendirecek ve yönlendirecek şekilde önemli bir rol üstlenecektir.
- Kamusal alanlarda kentsel tasarım projelerini hazırlanmasında ve uygulanmasında ilgili çalışmalar için yerel yönetim finans kaynağı tanımlanmalıdır. Örneğin Kentsel Tasarım ve Uygulamaları Fonu vb. Ayrıca özel mülklü alanlarda (özellikle yapı restorasyon çalışmaları, cephe iyileştirme vb.) kentsel tasarım çalışmaları için ayrı bir destek fonu araçları ve mekanizmaları geliştirilmeli, kentsel tasarım çalışmaları bütüncül olarak organize edilmelidir.
- Çevre ve Şehircilik Bakanlığı ve Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi ile birlikte yürütülen "Kentsel Tasarım Rehberlerinin Hazırlanması Projesi" kapsamında önerilen Kentsel Tasarım Rehberi örnek bir alanda test edilmek suretiyle eksiklikler belirlenmeli, usul ve esaslar tanımlanmalı ve ilgili Kentsel Tasarım Yönetmeliği çıkarılmalıdır.

- Kamusal mekân düzenlemelerinde gerekli kentsel tasarım standart ve normlar geliştirilmelidir. Kamusal olmayan özel ve diğer mekanlarda da kentsel tasarıma yönelik bir stratejik çerçeve belirlenmelidir.
- Kentsel tasarım projeleri ve Kentsel tasarım rehberleri için içerik ve niteliksel olarak ortak bir dil olmalı, ölçek ve sunum biçimleri ve standartları belirlenmelidir.
- Kentsel tasarım rehberi stratejik politika oluşturma sürecinde Ülkesel ölçekte kentsel tasarım temel ilke ve kurallar belirlenmeli ve her bir kent için bütüncül kentsel tasarım rehberleri oluşturulabileceği gibi hatta kent içinde "yerleşime ve yere özgü" ve "tematik" ölçekte rehberler oluşturulmalıdır. Böylece her yapılı çevrenin aynılaşmasını önüne geçilerek kendine özgü kimlik yapısının ortaya çıkartılması, bu değerlerin korunması, geliştirilmesi ve sürdürülebilirliğinin sağlanması mümkün olabilecektir.
- Kamusal mekanlar, yaşamın ekonomik, sosyo-kültürel, ekolojik, politik, vb. her türlü yönüne tepki vererek sürekli bir değişim içindedir. Bu değişimin planlı ve sağlıklı bir şekilde gerçekleşmesi ise çeşitli yasal kararlara, stratejik kurallara, ilkelere, vb. bağlıdır. Bu nedenle yapılacak bütüncül, sürdürülebilir ve uzun vadeli kararlar ve uygulamalar, çok yönlü değerlendirme ve bilimsel ışığında ele alınmalı ve tüm paydaşlar bu sürece dahil edilmelidir.
- Yerel Belediye Yönetim organizasyonunda Kentsel Tasarım Birimleri oluşturulmalı ve özellikle temel disiplinler olarak kabul gören Şehir plancısı, Peyzaj Mimarı ve Yapı Mimarı olmak üzere uzman kişiler işlendirilmelidir. Ayrıca Taşra Çevre ve Şehircilik Müdürlüklerinde, İl Özel İdarelerde sadece yapı mimarı, şehir plancısı değil aynı zamanda peyzaj mimarları da mevzuatta tanımlanarak işlenlendirilmelidir.
- Kentsel tasarımda en önemli role sahip olan "tasarımcı" nın tanımı ülkemizde henüz tam olarak ortaya konulmamıştır. Daha çok ürün tasarımcıları "tasarımcı" olarak nitelenirken kentsel tasarımda uzmanlaşmış meslek alanlarının tasarımcı niteliği geri planda kalmıştır. Bu konunun da tartışılmasına ihtiyaç vardır (Gül ve Bostan, 2018, s.502).
- Kentsel tasarım, sosyal, ekonomik, kültürel, psikolojik, ekolojik, estetik, yasal ve teknolojik bileşenlerinin ilişki ve etkileşiminin olduğu kentsel mekânın yaşam kalitesini geliştirmeye dönük bir uzmanlık alanıdır. Bu nedenle kentsel tasarım konusunda sorumlu olabilecek temel disiplinler olan yapı mimarlığı, peyzaj mimarlığı ve kent planlama disiplinlerinin işbirliği çerçevesinde hazırlanmalıdır. Bu amaçla mekânsal interdisipliner bir yaklaşımla oluşturulacak ortak Doktora Programlarında verilecek formasyonla uzman "Kent Tasarımcı Unvanı" verilmelidir.

- 03.07.2017 tarih ve 20113 sayılı Planlı Alanlar İmar Yönetmeliği kapsamında "Estetik Komisyon" oluşturulması zorunlu olmasına rağmen henüz bu konuda ilerleme kaydedilmemiştir. Bu komisyon daha aktif hale getirilerek kentsel tasarım sürecine önemli katkılar sağlayabilecektir.
- Ayrıca bu yönetmelik çerçevesinde Yapı Ruhsat Aşamasında Peyzaj Projesi yapılması öngörürken henüz çoğu Belediyelerde zorunlu hale getirilmemiştir. Mimarlık ve Mühendislik Şartnamesinin 3.(1) maddesinde de tanımlanan yapı tanımından da anlaşıldığı üzere karada ve suda gerçekleştirilecek tüm çalışmalarda olduğu gibi peyzaj mimarlığı meslek disiplini de kent ve kır yerleşme ve yapılaşmalarında yer alan ve imar planlarının her ada/parsel açık ve yeşil alanların planlama ve tasarım disiplini olarak yasal ve yönetsel olarak yer almıştır. Yönetmelikte belirtilen yapı ruhsat aşamasında peyzaj projelerinde olması gerekenler proje standartları dikkate alınarak kentsel tasarım rehberinde de mutlaka yer almalıdır.
- Bununla birlikte kentsel tasarım projelerinin hazırlanması ve uygulanmasında servis yapabilecek ve katkı sağlayabilecek diğer disiplinlerde yönergelerde tanımlanmalıdır.
- Kentlerimizde uygulanan 'Kentsel Dönüşüm' (yenileme) uygulamaları aslında kentsel tasarımın sürecinin bir bileşenidir. Bu nedenle kentsel dönüşüm yaklaşımında parsel ölçeğinde uygulanan kentsel dönüşüm eylemini yapı adası/adaları bazında daha bütüncül ölçekte kentsel tasarım vizyonu ile entegre edilmelidir. Çünkü ülkemizde kentsel dönüşüm çalışmalarının yasal, yönetsel ve işlevsel anlamda tutarlı bir politikanın geliştirilemediği, geçmişten günümüze gelen planlama pratiği çerçevesinde, kentlerimizin tasarımdan ve estetikten yoksun klasik imar planı kurgulanmaları ile şekillendiği görülmektedir. Bu nedenle Kentsel dönüşüm uygulamalarında kendine özgü tasarım ilkelerinin geliştirilmesi ve bunun kentsel tasarım rehberleri ile desteklenmesi tasarımın başarıya ulaşma noktasında olumlu sonuç verecektir.
- Gelecekte kentsel veya yaşam mekanlarının kaliteli, özgün, kimlikli, yaşanabilir, estetik ve işlevsel değerler taşıyan, çevre dostu akıllı teknolojilerle hayatı kolaylaştıran mekânlar yaratmak hepimizin en önemli hedefi olmalıdır.
- Son olarak; kentsel tasarım uygulamaları, kentin yaşam kalitesine, kent kimliğine, kent insanına ve kent ekolojisine verilen değerin en önemli göstergesi olduğu unutulmamalıdır.

Yaşam mekanlarını anlamak, anlamlandırmak ve değer vermek, İnsana değer vermenin en önemli göstergesidir.

idealkent©
ISSN: 1307-9905 E-ISSN: 2602-2133
Kentleşme ve Ekonomi Özel Sayısı, Cilt *Volume* 11, Yıl *Year* 2020-3, 1313-1338,
DOI: 10.31198/idealkent.649992

Extended Abstract

Examining The Legal Dimensions Of Urban Design In Building Environmental Production

*

Çağla Aydemir ORCID: 0000-0003-3575-8957
Atila Gül ORCID: 0000-0001-9517-5388
Tuğba Akın ORCID: 0000-0003-2483-3448

Today, cities are perceived not only as living spaces but also as countries economic development locomotives or competition points. The reasons such as shaping the cities in our country with a uniform planning approach, not being able to be reflected in the design dimension of the planning, getting away from their own sense of identity and aesthetics especially in the design scale, lack of spatial usability and accessibility for all, environmental problems gradually increased. In many developed countries, the urban design guides and strategies created specific to the city or the location improve spatial life quality, the city's identity values are protected and kept alive, and the sustainability of the city ecosystem is ensured. Urban spaces are built environments that aim to preserve spatial quality and urban identity, are adapted to the lifestyles of societies and must be equipped with ecological and smart technology.

Urban Design is a multi-dimensional spatial organization process that explains the relationships and interactions of the structured environment (structure (building) and natural / cultural landscape spaces), develops decisions and principles, and turns them into action. Urban design has also been a tool used in understanding, discovering and determining the potential of the urban space in the structured environment. Urban design is a tool that can contribute to the control of design elements not only in public spaces but also in private spaces in strengthening the identity of the city and creating a sense of belonging Today, the concept of urban design can differ according to the systematic of the cities in a country as in every country. The concept of urban design is a multi-faceted organization process with its spatial, social, economic, cultural, ecological, aesthetic, political and technological dimensions. The concept of urban design can be summarized as follows; To summarize the concept of urban design broadly; It is an operational pro-

Geliş Tarihi *Received Date:* 22.11.2019 Kabul Tarihi *Accepted Date*: 22.06.2020

cess that involves organizing, organizing and implementing a holistic, sustainable protection and development for livable, healthy, quality, accessible and usable spaces (city-neighborhood-neighborhood-street-building and object) scale and is an interdisciplinary approach.

In this study, the current legal regulations regarding the creation of urban design and urban design guide were examined and associated. As a result, deficiencies in the current legal arrangements have been identified and suggestions have been made in urban design studies today. For the preparation and implementation of Design Guides, evaluations have been made on establishing cooperation between local administrations and relevant stakeholders. The deficiencies determined in the legal regulations in the urban design and preparation and implementation of the guide are as follows.

- It is not associated with upper scale urban development plan and implementation development plan,
- Failure to define the competent unit in the Local Government,
- Lack of control and supervision mechanism in urban design applications
- City-specific urban design policies are not formed,
- Project preparation procedures and principles have not been completed yet,
- The authority and responsibility framework of professional disciplines has not been determined,
- The orientation and / or enforcement efficiency of urban design projects is not defined,
- Insufficient standards for spatial capacities to be used in urban design,
- Not identifying financial resources during the project implementation process,
- The lack of ownership relationship in the design areas
- Failure to associate or identify privately owned spaces outside of public spaces,
- Inventory and analysis of open / green areas in urban development plans are not made at scientific and technical level.
- In urban reconstruction plan and applied reconstruction plans, decisions regarding urban design (especially public landscape spaces) are inadequate and not associated.

- Participation level, powers and responsibilities of stakeholders in the urban design process are not defining and others deficiencies and inadequacies are observed.

Urban planning and design works must be done according to the legislation system. For this reason, urban planning and design studies should be handled and defined within the legislation system (law, regulation, regulation, decree, etc.) that includes projecting, implementation and management processes in a unity. Thus, it will be possible to become a guide for managers, decision makers, planners, designers and practitioners by eliminating the deficiencies in legal regulations.

Conservation-usage balance in spatial planning and design processes for the creation of livable, sustainable, healthy and smart cities, protection of ecological / environmental values, association of the city with all its components, ensuring holistic and harmonious optimization of socio-cultural and economic-political factors, ecological and environmentally friendly technological approaches to make optimal solutions and decisions and turn them into action.

Urban planning and design process is an organization process that requires not only singular but also interdisciplinary work. For this reason, basic disciplines (building architects, city planners, landscape architects), especially related to spatial planning and design, have to work together and develop a common language. Therefore, in legal regulations, working areas, powers and responsibilities of the relevant disciplines and stakeholders must be defined.

In this context, built environmental production, which is the subject of urban design, is an interdisciplinary field of study in social, economic and environmental dimensions, as well as other stakeholders (interior architect, civil engineer, sociologist, archaeologist, etc.) must be included and defined in this process. In addition, it should be involved in the urban design process not only in related disciplines but also in city people and other stakeholders (local administrators, experts, politicians, NGO representatives, Finance resource managers, etc.) and active and active participation should be ensured.

Urban policies should be established with the stakeholders regarding the implementation of urban design projects, the financial source should be defined by the local government, and control and supervision mechanisms should be established.

In urban design guides that will be created in the urban design process, principles and decisions should be determined in the areas with private property along with the public spaces. Most of the public spaces comprise landscape spaces (open and green spaces, roads and streets, residential courtyards, etc.) rather than structures. For this reason, a common language, scale, presentation and project standards should be defined in the legislation in design application projects where functions such as building environment, open green area and transportation are resolved. In the implementation of design projects, not only public finance, but also special support fund instruments and mechanisms should be defined.

It should be noted that the urban design and guide is the most important indicator of the value given to the city's quality of life, urban identity, urban people and urban ecology. For this, efforts should be made to overcome the problems and deficiencies that cause the legal and administrative weakness of urban design.

As a last word, understanding, to make sense and valuing living spaces is the most important indicator of valuing people.

Kaynakça/References

Adilhan, Ö., Ünverdi, L. (2018). Kentsel yenileme sürecinde kentsel tasarımın önemi: Aydın-Söke örneği. *Adnan Menderes Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi,* Yıl 2018, Cilt 5, Sayı 1, s. 226 - 261. https://doi.org/10.30803/adusobed.390396.

Arısu, S. (2018). Kentsel tasarım kavramında kentsel tasarım rehberlerinin yeri ve önemi. *Kent Akademisi*, *11*(2), 243-255, Erişim adresi: https://dergipark.org.tr/tr/pub/kent/issue/38213/427575. (Erişim Tarihi: 03.05.2020)

Çalışkan, O. (2017). Kentsel tasarım. *İmge Kitap Evi*, 387- 425.

Çevre ve Şehircilik Bakanlığınca onaylanacak kentsel tasarım projelerinin hazırlanmasına ve değerlendirilmesine ilişkin yönergesi. (2018). 11.08.2019 tarihinde https://webdosya.csb.gov.tr/db/mpgm/menu/yonerge_02042018_20180403031242.pdf adresinden erişilmiştir.

Çubuk, M. (1991). Kamu mekânları ve kentsel tasarım. kamu mekânları. *Tasarımı ve Mobilyaları Sempozyumu,* 15-16 Mayıs 1991. MSÜ. İstanbul, s.15-17.

Çubuk, M. (2016). *Dünyadaki gelişimin izinde kentsel tasarımın, Türkiye'ye yansıması ve gelişmesine bakış*. 15.05.2018. tarihinde http://webdosya.csb.gov.tr adresinden erişilmiştir.

Gül, A., Bostan, Ç. (2018). Kentsel Tasarım çalışmalarında interdisiplinler arası işbirliği. *ISUEP2018 Uluslararası Kentleşme ve Çevre Sorunları Sempozyumu: Değişim/Dönüşüm/Özgünlük Tam Metin Bildiri Kitabı*. ISBN: 978-605-01-1254-2 (4.c), s.499-506.

Gül, A., Polat E., (2009). A necessity for urban future; ıntegrated ecological approach (Kentlerin geleceği için bir zorunluluk; bütüncül ekolojik yaklaşım) *In ternational Davraz Congress on Social and Economic Issues Shaping The World's Future: New Global Dialogue, 24-27 September 2009*, 281-294, Isparta.

İnceoğlu, M., Aytuğ, A. (2009). Kentsel mekânda kalite kavramı. *MEGARON*, *4*(3). 131-146.

KENTGES, (2010). *KENTGES-Bütünleşik kentsel gelişme stratejisi ve eylem planı (2010–2023)*. 12. 02.2020 tarihinde https://kentges.csb.gov.tr/kentges-nedir-i-7119 adresinden erişilmiştir.

Kentsel tasarım rehberi (2016). T.C. Çevre ve Şehircilik Bakanlığı Yayını. Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi. Kentsel Tasarım Uygulama ve Araştırma Merkezi. 15.08.2019 tarihinde http://webdosya.csb.gov.tr adresinden erişilmiştir.

Marshall, S., ve Çalıskan, O. (2011) A joint framework for urban morphology and design. *Built Environment, 37*(4) 409-426.

ÇŞB (2014). *Mekânsal planlar yapım yönetmeliği.* https://webdosya.csb.gov.tr/db/eplan/webmenu/webmenu13088.pdf adresinden erişilmiştir.

Özer, M. N. (2017). Kamusal mekânda kentsel tasarım rehberlerinin etkinliği üzerine düşünceler. *Kamusal Alanların Mekânsal Organizasyonu*: *Bölüm: 3.* Bartın Üniversitesi Yayınları No: 30. Fen Bilimleri Enstitüsü Yayınları No: 01, 42-68, ISBN: 978-605-9895-14-9, Bartın.

Şisman, A., ve Kibaroğlu, D. (2009). Dünyada ve Türkiye'de kentsel dönüşüm uygulamaları. *TMMOB Harita ve Kadastro Mühendisleri Odası.12. Türkiye harita bilimsel ve teknik kurultayı* 11-15 Mayıs 2009, Ankara

Ünlü, T. (2006). Kentsel mekânda değişimin yönetilmesi. *ODTÜ Mimarlik Fakültesi Dergisi= Metu journal of Faculty of Architecture*, *23*(2), 63-92.

Vardar, A. (2005). Nazım plandan nesir projelere kentsel tasarım. *Merkezi Yönetim Seviyesinde Planlamanın Geçmişi Geleceği Feral EKE "Koruma Siyasal Bir Silahtır" Gönül TANKUT Kentsel Dönüşüme Modern Kent Mitinin Çöküşü Çerçevesinden Bakmak*, 81.

Yaylı, H. (2012). Küreselleşmenin kentler üzerine etkisi: İstanbul örneği. *Sosyal Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, *12*(24), 331-356.

Çevre ve Şehircilik Bakanlığı.(2017)., *Yerel yönetimler için kentsel tasarım rehberi hazırlama el kitabı.* Mekansal Planlama. Genel Müdürlüğü. 10.08.2019. www.csb.gov.tr adresinden erişilmiştir